

XXVII
KNYGOS
MĖGĖJŲ
METRAŠTIS
VI

2 0 1 8
KAUNAS
VILNIUS

2018
sika
itau
asa
uif

Uluwatu, Bali, 2018

XXVII KNYGOS MĖGĖJŲ METRAŠTIS

VI

100 Atkurtai
Lietuvai

Kaunas 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Knygos leidybą rėmė:

Lietuvos Kultūros ministerija
Justinas Sajauskas
Jonas Variakojis
Magdalena Birutė Stankūnienė
Kristina ir Artūras Giedraičiai

Redakcinė kolegija:

Birutė Butkevičienė
Valdas Kubilius
Dalia Poškienė (sudarytoja)
Juožas Rimkus
Vidmantas Staniulis

Nuotraukas ir piešinius pateikė straipsnių autoriai

Priešlapyje – dailininko V. K. Jonyno
1933 m. sukurta Draugijos emblema

- © D. Poškienė, sudarytoja, 2018
- © Tekstų, nuotraukų, iliustracijų autoriai, 2018
- © XXVII knygos mėgėjų draugija, 2018
- © Vidmanto Staniulio knygynas, 2018

ISBN 978-9986-667-44-5

Išspausdinta 227 egzemplioriai, kurių
I–XXVII – knygos mėgėjų draugijos nariams,
XXVIII–XXX – bibliotekoms,
31–227 – numeruoti

Nr. 166

IŽANGA

Lietuva pasitinka savo Nepriklausomybės šimtmetį.

Prisimenami valstybės kūrėjų, šviesuolių vardai.

Ilgą ir nelengvą kelią per okupacijas, tremtis nuėjo lietuvių tauta.

Paminklai, kryžiai žymi netekčių vietas. Parašyta ne viena knyga, ne vienas tomas prisiminimų, daugybė dokumentų saugojami muziejuose, archyvuose, bibliotekose, kolekcinuose rinkiniuose.

XXVII knygos mėgėjų draugija – išskirtinė bibliofilinė asociacija – paminėjo įkūrimo 85-metį. Savo veiklą įamžina išleisdama Metraščius.

Šeštojo tomo redakcinė kolegija surinko nemažai knygų, kolekcininkų, amžininkų prisiminimų

Draugijos veikla ženkliai išsiplėtė, į savo narius priėmusi Punsko „Aušros“ leidyklos vadovą, redaktorių ir poetą Sigitą Birgelį, Sankt Peterburgo bibliofilų klubo narį Stanislovą Gasiūną. Rengiamos tarptautinės knygos šventės „Laikas gyvena knygoje“ (nuo 1994 m. – kasmet, gegužės 7 d.), inicijuotos vaikų knygos šventės tapo Tarptautinio poezijos pavasario festivalio programos dalimi ir pastaraisiais metais rengiamos poeto Anzelmo Matučio tėviškėje Zomčinėje. Užmegzti ryšiai su Kaliningrado (Karaliaučiaus) lietuvių kalbos mokytojų asociacija, organizuota konferencija Kaliningrade, skirta Kristijono Donelaičio 300 gimimo metinėms. Graži ir prasminga bendrystė sieja su JAV gyvenančia garbiaja dailininke Magdalena Birute Stankūniene, išleista mitologinių sakmių knyga su Jos iliustracijomis.

Džiaugiamės, kad Draugijos veiklą remia Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, tęsiame bendradarbiavimą su Kauno įgulos karininkų ramove, Nacionaliniu M.K. Čiurlionio dailės muziejumi, Istorine prezidentūra Kaune, Kauno apskrities viešąja biblioteka.

Artėjant Lietuvos Nepriklausomybės šimtajam gimtadieniui, minime Draugijos narius – Vasario 16-osios akto signatarus Kazį Bizauską, Petrą Klimą, Mykolą Biržišką, Jurgį Šaulį.

Džiugu, kad Draugijos vardą tarptautinėse parodose garsina draugijos nariai dailininkas Vladimiras Beresniovas, inžinierius kolekcininkas Henrikas Kebeikis, pelnantys aukščiausius apdovanojimus. Padėkos žodžių vertas nenuilstantis Dominykas Petras Akstinas, rezistencinio paveldo leidyklos „Atmintis“ įkūrėjas ir vadovas. Jo dėka leidžiami ne tik leidiniai, organizuojamos parodos, bet ir įprasminamas Lietuvos radijo įkūrėjo Alfonso Jurskio vardas, rengiamos tautos šventės ant Medvėgalio piliakalnio ir įkurtoje Karužiškės galerijoje. Prasmingi akademiko prof. Romualdo Grigo darbai. „Versmės“ leidykla, vadovaujama Petro Jonušo, leidžia knygas su Draugijos ženklu. Vilniaus universiteto profesorius emeritas, Vilniaus miesto Karoliniškių mikrorajone veikiančio „Karelijos“ klubo pirmininkas Vygandas Čaplikas jau nuo seno skatina ryšius tarp Lietuvos ir Suomijos. Jis svariai prisidėjo prie draugystės tarp miestų dvynių Vilniaus ir Joensuu stiprinimo. Nuo 1990 metų profesorius dalyvauja Lietuvos–Suomijos draugijos veikloje, ne vienerius metus buvo jos pirmininkas, o Lietuvai atgavus

nepriklausomybę dirbo 1991-aisiais pradėto leisti laikraščio „Suomija“ redaktoriais. Profesoriaus Vygando Čapliko aktyvi veikla – puikus pavyzdys, kaip draugijos gali padėti užmegzti glaudžius ilgalaikius ryšius. Suomijoje iš privačių lėšų įsteigtas Suomijos–Lietuvos kultūros fondas Suomijai nusipelnčius asmenis apdovanoja Kultūros fondo premijomis. 2016 m. ji paskirta ir klubo „Karelija“ pirmininkui Vygandui Čaplikui.

Aktyviai į Draugijos veiklą įsitraukė naujieji nariai – Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos IID Bibliotekos fondo plėtros skyriaus vadovas, Lietuvos bendrijos „Mažoji Lietuva“ valdybos narys ir Vilniaus skyriaus vadovas, kitų visuomeninių organizacijų narys Vytautas A. Gocentas, Kauno Šv. Jurgio konvento gvardijonas Saulius Paulius Bytautas OFM.

Sukurta Draugijos svetainė 27knygosmegejai.lt atvėrė langą plačiajai auditorijai. Apie Draugiją informacija matoma ir pasaulio svetainėje <http://lietuvai.lt/wiki/>

Nuo penktojo tomo išleidimo (2014) žymūs pokyčiai įvyko Lietuvoje, jie vienaip ar kitaip palietė kultūros istoriją ir Draugijos narius.

Ėjome, einame kultūros, istorijos keliu ir tikime, kad knygos šventoves lankantys susidomėję ir su meile atvers šeštąjį Metraščio tomą.

Draugijos pirmininkė Dalia Poškienė

XXVII KNYGOS MĖGĖJŲ METRAŠTIS VI

Redaktorius *Laimonas Inis*

Korektorė *Audra Kaunaitė*

46 sp. l.

Tiražas 227 egz.

Užsakymas 17-329

XXVII knygos mėgėjų draugijos ir Vidmanto Staniulio knygyno leidinys.

Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“

Draugystės g. 17, LT 51229, Kaunas

VARDAS, KURIUO DIDŽIUOJAMĖS

Loreta SKINKIENĖ

Petras Kriaučiūnas (1850–1916) – tautinio atgimimo lyderis, pedagogas, knygnešys, kalbininkas, eruditas, mokėjęs aštuonias kalbas. Jis savo asmeniniu pavyzdžiu, pedagoginiu darbu, visuomenine veikla ir įtaigiu žodžiu uždegė lietuviybės ugnį Marijampolėje, paskleidė ją Sūduvoje, išugdė apie 80 žymių žmonių ir dar šimtus paskatino tapti sąmoningais lietuviais. Petro Kriaučiūno mokiniai – mūsų tautinio atgimimo lyderiai, kūrę Lietuvos valstybę. Tai visoje Lietuvoje žinomi žmonės, apie kuriuos kalbant pridedami žodžiai: patriarchas, pradininkas, pirmasis, klasikas, daktaras, profesorius, mokslininkas, kūrėjas...

Seinų kunigų seminarijoje, Petrapilio dvasinėje akademijoje ir Varšuvos universitete įgytas puikus filologinis pasirengimas Petrą Kriaučiūną suformavo kaip mokslininką. Jo autoritetas kalbos mokslo pasaulyje XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje kaip magnetas traukė tokius lingvistikos ir filologijos korifėjus, kaip F. De Sosiūras (F. De Saussure), J. Boduenas de Kuertenė (J. Baudouin de Courtenay), A. Leskynas (A. Leskien), J. Mikola (J. Mikkola), A. Aleksandrovas, E. Volteris ir dar daugelį kitų. Amžininkai liudija, jog jis rašė gramatiką, rengė žodyną, tačiau tie patys amžininkai pabrėžia, kad jam stigo sistemos, galėdavo dienų dienas gilintis į jį dominančius dalykus, leisti į giliausius tyrinėjimus, lyginti šimtus šaltinių, tačiau išsiaiškinęs kas ir kaip, ieškodavo kitos veiklos, kito tyrinėjimo objekto. Tai buvo puikus, charizmatiškas agitatorius, tačiau „ne rašytojas, ne mokslininkas“¹. Petro Kriaučiūno amžininkai jam negaili skambių ir pakylėtų žodžių, tačiau ypač gražiai, taikliai ir teisingai apie jį yra parašęs dr. Arvydas Vidžiūnas: „*P. Kriaučiūno lietuviybės kelias nuostabiai vientisas ir nuoseklus, lemiamas tautinio atgimimo idėjos ir nemeluojamos savo Tėvynės meilės. Viso gyvenimo rezultatas – prisikėlusį iš istorijos sugrįžusį tautą, atgimusį kalbą, susikūrusi prestižinė jos forma – bendrinė kalba. Į patriotinius darbus palydėta daugybė ištikimų mokinių, patriotų ir intelektualų, iš kurių minčių*

*Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešosios bibliotekos logotipas.
Autorius Vaidas Baranauskas.*

*ir darbų kilo visa naujųjų laikų Lietuvos valstybė. Valstybė, išnešiota ant humanitarinės kultūros rankų*².

Šiandien sunku patikėti, kad per penkiasdešimt sovietinio valdymo metų Petro Kriaučiūno vardas buvo beveik visiškai ištrintas iš Marijampolės ir Sūduvos krašto žmonių atminties. Apie tai, kad 1937 m. Marijampolės bibliotekai³ buvo suteiktas Petro Kriaučiūno vardas, prisiminė vos vienas kitas marijampolietis. Tai oficiali data, tačiau dar 1935 m. periodikoje aptinkama informacija, kad Marijampolėje prie valstybinio centralinio knygyno veikia Petro Kriaučiūno vardo skaitykla⁴. Vadinasi, bibliotekos sąsajos su Petro Kriaučiūno vardu jau peržengė 80-ies metų ribą.

*Vyresnio amžiaus
Petro Kriaučiūno portretas*

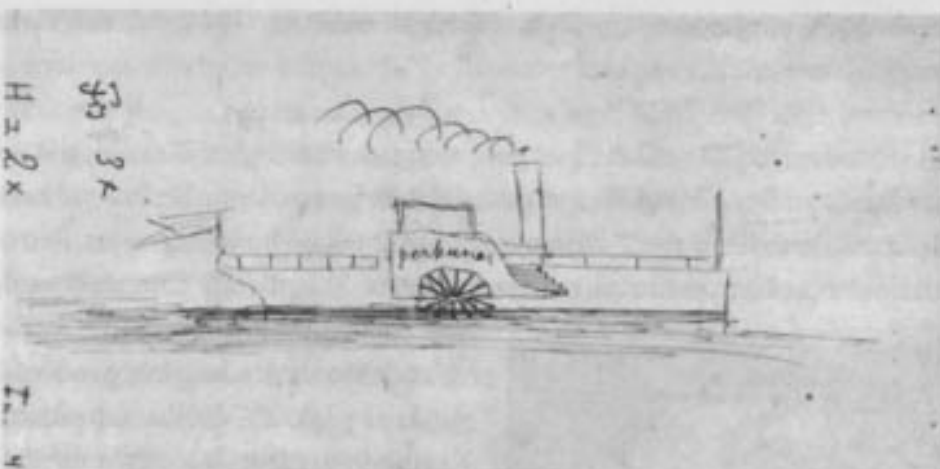
Senujų Marijampolės pedagogų pastangomis 1990 m. liepos 25 d. Marijampolės miesto valdybos potvarkiu Nr. 136 miesto centrinei bibliotekai sugrąžintas Petro Kriaučiūno vardas. Kraštotyrininkė Dalia Giniuvienė⁵ pasakojo, jog bibliotekoje dirbantys žmonės buvo nuoširdžiai sutrikę, kodėl įstaigai suteiktas visiškai nežinomo asmens vardas. Marijampolės ir Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos bendruomenei reikėjo skubiai atkurti istorinį teisingumą, grąžinti Petro Kriaučiūno vardą į jam deramą vietą.

Pirmąją giją tarp 1937-ųjų ir 1990-ųjų bibliotekos padėjo nutiesti Genovaitė Jarumbavičiūtė⁶. Ji išsaugo-

*Šiame name,
Malūnų g.,
XIX a. pab. – XX a.
pradžioje gyveno
Petras Kriaučiūnas.
1920 m. gatvė pava-
dinama jo vardu.*

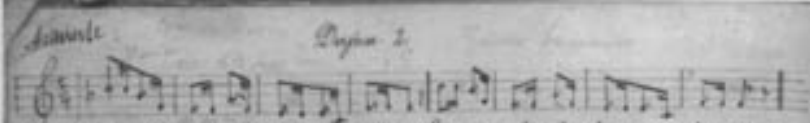

*Piešinys aptiktas ant
Petro Kriaučiūno
užrašytų lietuvių
liaudies dainų
sąsiuvinio.*

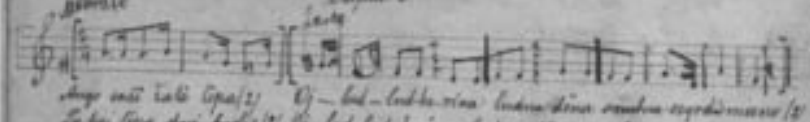
jo ir bibliotekai padovanojo V. Rachmanovos knygą „Naujųjų žmonių fabrikas“, išleistą 1936 m., su „Marijampolės P. Kriaučiūno Viešosios bibliotekos“ anspaudu. Tais pačiais metais, buvusi marijampolietė gydytoja Aldona Orintaitė-Vosylienė⁷, tarpininkaujant Genovaitei Jarumbavičiūtei, padovanojo bibliotekai Augusto Schleicherio „Indogermanų kalbų lyginamosios gramatikos apybraižos“ D.2, išleistą 1862 m. Veimare. Knygos priešlapyje – iškilaus mokytojo, tautinio atgimimo žadintojo Petro Kriaučiūno autografas, priešlapiuose ir parašėse gausu jo ranka rašytų pastabų. Šioje knygoje akademikas Algirdas Sabaliauskas aptiko žymaus kalbininko Jano Baudouin de Courtenay (Bodueno de Kurtenė) autografą. 1998 m. ne mažiau vertingos dovanos biblioteka sulaukė iš bibliofilo ir kolekcininko Vidmanto Staniulio. Jo dėka bibliotekoje atsirado pirmasis Motiejaus Gustaičio monografijos „Petras Kriaučiūnas“, išleistos 1926 m., egzempliorius.

Almale *Dayna 2*

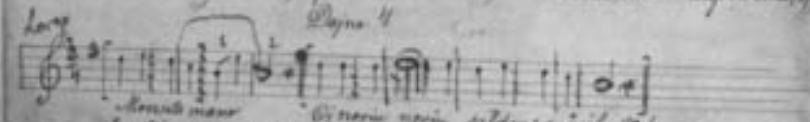
1) Almale. Almale, au pas tave, almale, Ojau ojau, būn būn būn, au pas tave, almale.
 Au pas tave, almale, kveikis manė ne vėdėn, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis.
 Tavo manė ne vėdėn, au atgėlis sugėdėn, Ojau ojau, būn būn būn, au atgėlis.
 Dėg aušlės, kveikis, kveikis, pas tave, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, pas tave.
 Naivon, pėr mėsė, gubi pipai, vėdė, Ojau ojau, būn būn būn, gubi pipai, vėdė.
 Palt, palt, mėsė, vėdė, vėdė, vėdė, Ojau ojau, būn būn būn, vėdė, vėdė.
 Naivon, pėr kėlės, kveikis, kveikis, paltas, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Paltas, vėdė, vėdė, vėdė, Ojau ojau, būn būn būn, vėdė, vėdė.
 Naivon, paltas, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Paltas, kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Naivon, kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Paltas, kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.
 Naivon, kveikis, kveikis, kveikis, kveikis, Ojau ojau, būn būn būn, kveikis, kveikis.

gėdėle *Dayna 3*

1) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 2) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 3) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 4) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 5) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 6) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 7) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 8) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 9) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.
 10) gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle, gėdėle.

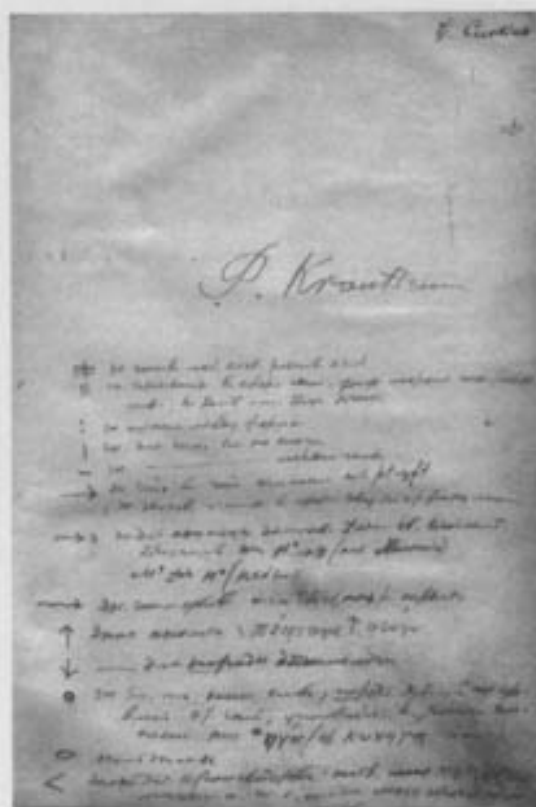
Dayna 4

1) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 2) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 3) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 4) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 5) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 6) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 7) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 8) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 9) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.
 10) Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna, Dayna.

Savo indėlį į Petro Kriaučiūno vardo įamžinimą įnešė ir biblioteka. 1995 m. bibliotekos užsakymu dailininkė Gintarė Adomaitytė-Jakubauskienė sukūrė Petro Kriaučiūno viešajai bibliotekai skirtą ekslibrisą. 2000 m., minint 150-ąsias P. Kriaučiūno gimimo metines, bibliotekos bibliografijos skyriaus vedėja kraštotyrininkė Dalia Giniuvienė parengė ir išleido bibliografijos rodyklę „Petras Kriaučiūnas“. Tai pirmas ir kol kas vienintelis bandymas suregistruoti P. Kriaučiūno raštus, rankraščius bei literatūrą apie jį.

2000 m. A. Orintaitė-Vosyliienė padovanojo bibliotekai dar šešiasdešimt septynias knygas, išleistas 1766–1946 m. Didžiausia vertybė – knygos iš Petro Kriaučiūno bibliotekos, jose įrašai atlikti ta pačia ranka kaip ir prieš dešimt metų dovanotoje. Tai Augusto Schleicherio „Indogermanų kalbų lyginamosios gramatikos apybraiža“ D.1, išleista 1861 m. Veimare, A. Vaniček „Etymologisches Worterbuch der lateinischen Sprache“ (1881 m., Leipzig), K. Kopin „Beitrag zur Entwicklung und Würdigung der Ideen über die

Petro Kriaučiūno autografas ir lingvistinio nagrinėjimo ženklų paaiškinimai, viršuje Jano Bodueno de Kurtenė autografas.

Petro Kriaučiūno įrašai, pastabos, komentarai vokiečių ir graikų kalbomis.

Lietuvių mokslo draugijos suvažiavimas, Vilnius, 1912 m. Sėdi: Jonas Jablonskis, Julija Žymantienė-Žemaitė, Petras Kriaučiūnas, Jonas Basanavičius, Liudvika Didžiulienė-Žmona, Jonas Dielininkaitis; antroje eilėje: Vincas Palukaitis, Antanas Vileišis, Baltramiejus Čepulis, Adomas Sketeris, Gabrieliūs Landsbergis-Žemkalnis, Jonas Ambrazaitis; trečioje eilėje: Juozas Kairiūkštis, Jonas Spudulis, Mečislovas Davainis-Silvestraitis, Mykolas Kuprevičius.

Pomirtinis Petro Kriaučiūno portretas. Surastas prof. Stanislovo Sajausko ir pirmą kartą publikuotas Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos tinklalapyje 2013 m.

2000 09 16 Marijampolės senosiose kapinėse atidengtas paminklas-kenotafas Petrui Kriaučiūnui. Skulptorius Julius Narušis.

Laimutės Kraukšlienės nuotr.

Grundbedeutungen der griechischen Modi“, išleista 1877 m. Weimare ir kitos. Knygoje „Полный русско-немецкий словарь“ (leidimo vieta ir metai nenustatyti) yra slaviškais rašmenimis parašyti inicialai P.K (čia būtų visos pavardės, tačiau lapo dalis nuplėšta). Vartant 1880 m. Varšuvoje išleistą G.F.Hentzbergo „Historya powszechna illustrowana“, aptiktas Suvalkijos poeto, vertėjo, aušrininko ir mokytojo P. Armino-Trupinėlio autografas, datuotas 1882-aisiais. Kituose leidiniuose – A.Varšavskio⁸, L.Bialoblockio⁹ autografai bei Chaimo Josifo Lurje¹⁰ Marijampolės gimnazijos ir žydų gimnazijos anspaudai.

Labai įdomi šių knygų suradimo istorija. Prasidėjus karui (1941 m.) Kotryna Orintienė¹¹ su dukra Aldona persikėlė į Marijampolės savivaldybės joms skirtą namą Laisvės gatvėje, šalia žydų elektrinės. Traukiantis vokiečiams, elektrinė buvo padegta, sudegė ir greta stovėjęs Orintų moterų namas. Kad būtų arčiau atstatinėjamo namelio Sodo gatvėje, jos persikėlė į gretimą ištuštėjusį namą Sodo ir P.Armino gatvių kampe. Vienaime pirmojo aukšto kambarių stovėjo etažerė, daugybė knygų buvo išmėtyta po visą kambarį. Manoma,

178 jog jas paliko ten gyvenęs kažkoks mokytojas. Supratę, kad dalis jų surastos bibliotekos neabejotinai priklausė P. Kriaučiūnui ir P. Arminui¹², moterys knygas surinko, išsaugojo ir prabėgus dešimtmečiams sugrąžino gimtajam miestui.

Taip mūsų bibliotekoje atsirado kad ir nedidelė, tačiau unikali kolekcija, kurioje išliko P. Kriaučiūno mokslinės minties blyksniai, jo rinkto žodyno, išsvajotos lietuvių kalbos gramatikos ir daugybės neparašytų knygų fragmentai. Turėjome kuo didžiuotis, ką parodyti visuomenei ir kuo sudominti lietuvių kalbos istorijos tyrinėtojus, istorikus bei kraštotyrininkus. Per penkiolika metų nuveikta iš tiesų daug. Organizuotos trys mokslinės konferencijos, parengta penkiolika straipsnių, publikuotų spaudoje ir virtualioje erdvėje. Gavus paramą iš Marijampolės apskrities Kultūros plėtros programos, 2004 m. įsigyti standai ir parengta ekspozicija „Petras Kriaučiūnas – lietuvių tautinio atgimimo žadintojas Sūduvoje“¹³.

Kolekciją suskaitmeninus, papildžius ją informacija iš įvairių Lietuvos archyvų bei bibliotekų ir surinkus išsamią ikonografinę medžiagą buvo parengta virtuali paroda „Karalius lietuviškasis“¹⁴.

Pasklidus žiniai apie bibliotekoje saugomą kolekciją ją susidomėjo Lietuvių kalbos instituto mokslininkai. Knygas apžiūrėti ir įvertinti buvo atvykusi Leksikografijos centro vyresnioji mokslo darbuotoja dr. Vilija Sakalauskienė. Jos manymu, kai kuriuos įrašus suprasti ir juos įvertinti gali tik mokslininkas, išmanantis senąją graikų ir lotynų kalbas. O štai dr. A. Vidžiūnas, atitrūkęs nuo politiko pareigų, prie šių knygų bibliotekoje praleido nemažai laiko ir vieną jų – A. Vaniček „Lateinischen sprache“ – išsiprašęs trumpam pasiskolinti, parengė išsamų (40 psl.) straipsnį „Petras Kriaučiūnas, tautos atgimimas ir lietuvių filologija“¹⁵.

Šiandieną bibliotekos darbuotojai ir marijampoliečiai jau nenustebs paklausti apie Petrą Kriaučiūną. Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka tapo pagrindiniu žinios apie Petrą Kriaučiūną, jo veiklą ir reikšmę lietuvių tautos atgimimui sklaidos centru.

2000 m. Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka išleido kraštotyrininkės, bibliografės Dalios Giniuvienės parengtą bibliografinę rodyklę „Petras Kriaučiūnas“.

¹ Lietuvos mokykla. – 1921, sąs. 7-8. – P. 356.

² Varpas. – 2010, Nr. 43. – P. 202.

³ Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka įkurta 1921 m. rugsėjo 1 d.

⁴ Mūsų kraštas. – 1935, saus. 27. – P. 5B.

- ⁵ Dalia Giniuvienė – bibliotekininkė, kraštotyrininkė, 1981–2000 m. dirbo Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Bibliografijos skyriaus vedėja, nuo 2000 m. Kauno apskrities viešosios bibliotekos Informacinių paslaugų skyriaus Kaunistikos grupės vyresnioji bibliografe, įvairių kraštotyros darbų, knygų autorė ir sudarytoja. [g. 1958 03 06 Irkutske, Rusija].
- ⁶ Genovaitė Jarumbavičiūtė – žinoma kraštotyrininkė, nusipelnusi Lietuvos mokytoja, visuomenininkė. Prisidėjo rengiant kraštotyrinius leidinius, kuriant muziejus, taip pat aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, viešajame gyvenime. G. Jarumbavičiūtė yra surinkusi daug dokumentinių rašytinių liudijimų apie savo giminę. Daug nuveikė įamžinant dėdės prelado Mykolo Krupavičiaus atminimą. [g. 1924 04 11 Marijampolėje].
- ⁷ Aldona Orintaitė-Vosylienė – gydytoja, pensininkė. 1930 m. kartu su tėvais persikėlė į Marijampolę. Čia lankė „Vargdienių seserų“ darželį ir pradinę mokyklą, 1941 m. baigė Rygiškių Jono mergaičių gimnaziją, 1949 m. – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. Dirbo Vilkaviškyje, Šiauliuose, nuo 1958-ųjų Druskininkų sanatorijose. [g. 1925 01 13 Kaune].
- ⁸ Ši knyga galėjo priklausyti Abraomui Varšavskiui, kuris baigęs Marijampolės gimnaziją, 1886–1889 m. mokėsi Tartu (Dorpato) universiteto Medicinos fakultete.
- ⁹ Bialoblockiai buvo stambūs malūnininkai. N. Bialoblockio palikuonys gyveno ir tarpukario Marijampolėje, vertėsi miltų ir sėlenų eksportu.
- ¹⁰ Broliams Giršui ir Chaimui Lurjė 1899 m. Marijampolėje buvo leista statyti muilo fabriką.
- ¹¹ Kotryna Gabuliūtė-Orintienė [1885 11 23 Petrapilyje (Leningrade) – 1968 10 29 Druskininkuose, palaidota senosiose Marijampolės kapinėse, Orintų šeimos kapavietėje] – mokytoja, gydytoja, visuomenininkė. 1905 m. baigė Kolomensko mergaičių gimnaziją, 1906–1908 m. dirbo lietuvių kalbos mokytoja. Anksti įsitraukė į visuomeninį ir kultūrinį Peterburgo lietuvių gyvenimą. Dalyvavo Petrapilio labdaringos lietuvių ir žemaičių draugijos veikloje, dainavo lietuvių chore, vaidino Petrapilio lietuvių teatre. 1909 m. iškėlė už Antano Orintos. Susilaukė dviejų sūnų. 1922 m. su šeima sugrįžo į Lietuvą, 1930 m. apsigyveno Marijampolėje. 1928 m. Kotryna Orintienė baigė Kauno universiteto Medicinos fakultetą ir įgijo dantų gydytojos specialybę, vertėsi privačia stomatologės praktika. Nuo 1945 m. iki pensijos dirbo Marijampolės poliklinikoje ir ligoninėje.
- ¹² 1889 m. P. Kriaučiūnas vedė savo bičiulio P. Armino našlę S. Zalevską(aitę)-Arminienę. Taip jo asmeninėje bibliotekoje atsirado P. Armino knygos ir rankraščiai.
- ¹³ Ekspozicija atnaujinta 2016 m. veikia Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Informacijos skyriuje.
- ¹⁴ Virtualią parodą galima apžiūrėti Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos tinklalapyje www.marvb.lt
- ¹⁵ Varpas. – 2010, Nr. 43. – P. 162–202.
- ¹⁶ Gustaitis M. *Petras Kriaučiūnas*. – Kaunas; Marijampolė, 1926. – [įklija prieš titulinį p.
- ¹⁷ Gustaitis, Motiejus. *Petras Kriaučiūnas*. – Kaunas; Marijampolė, 1926. – P. 40–41 (įklija).
- ¹⁸ *P. Kriaučiūno Suvalkų gubernijoje užrašytos liaudies dainos su gaidomis*. – 1877. – 33 l. – Vilniaus universiteto biblioteka, F.119-31.
- ¹⁹ Schleicher A. *Indogermanischen sprachen vergleichenden grammatik: kurzer abriß*. D. 2. Weimar, 1862. – 764 p.
- ²⁰ Koppin K. *Beitrag zur Entwicklung und Würdigung der Ideen. Wismar*. – 1877. – 58 p.
- ²¹ Basanavičius J. *Rinktiniai raštai*. – Vilnius, 1970. – P. 480–481 (įklija).
- ²² Iš Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Krašto fondo.

TURINYS

IŽANGA /6

I. ERŠKĖČIUOTI KELIAI

Dr. Aloyzas Romas Dobrovolskis. JAV lietuvių kultūrinis palikimas /10

Perpetua Dumšienė. Viena dokumentinė ir truputį detektyvinė
istorija iš Spaudos draudimo panaikinimo laikų /20

Sigitas Birgelis. Lietuviški leidiniai Suvalkų krašto lietuvių kultūroje.
Tradicijų beieškant /30

Vytautas A. Gocentas. Klaipėdiškis Kurtas Beutleras –
dailininkas ir dainų autorius /36

II. ISTORIJS ATŠVAITAI

Kęstutis Subačius. Marijampolės prologas – istorinė Kimenavos žemė /40

Dr. Ina Dagytė-Mituzienė, Alvydas Mituzas. Piliakalniai kaip
kraštovaizdžio architektūros objektai ir jų komunikavimas /51

Prof. habil. dr. akademikas Romualdas Grigas. Mintys apie suklaidintą
(ir suklaidinamą) istorinę atmintį ir sąmoningumą /58

Dr. doc. Inga Stepukonienė. Garliavos vaistininkas Kazimieras Aglinskas /73

III. KRYŽKELIŲ VĖJAI

Laimonas Inis. „Kaip yra viena motina, taip yra ir viena Tėvynė...“ /86

Julita Švėgzdavičienė. Žemaičių poetė Karolina Praniauskaitė /97

Rasa Griškevičienė. Vladas Šlaitas: „Balsą žemės gimitos
išnešiojęs giliausiai širdy...“ /107

Jūratė Jagminienė. Iš amžininkų atsiminimų apie Praną Mašiotą /113

Laimonas Inis. Eilėraštis – kaip nuotaikos skeveldra /122

IV. NEPRIKLAUSOMYBĖS AKTO SIGNATARAI – DRAUGIJOS NARIAI

Nepaprastos reikšmės dokumentas /130

Keturi iš dvidešimties /132

Alfas Pakėnas. Vaižgantas ir Petras Klimas /143

V. ŠVIESUOLIŲ VARD AIS PAVADINTOS

Virginija Grigorjevienė. Mikalojaus Daukšos žingsniai Kėdainių žemėje /148

Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė. Adomo Mickevičiaus asmenybės atspindžiai Vilniaus apskrities viešosios bibliotekos veikloje /153

Nomeda Domeikienė. Su Vinco Kudirkos vardu /160

Virginija Veiverienė. Bibliotekininkas – ir režisierius, ir aktorius /165

Loreta Skinkienė. Vardas, kuriuo didžiuojamės /172

Dina Burbulienė, Aušra Jakubelskienė. Knygnešio žemės biblioteka /180

Violeta Garbenčienė. Akmeninių vizijų takais /185

Audronė Kiršinaitytė, Jurgita Jasiškytė. Kelią nutiesė šviesūs žmonės /188

Juozas Šikšnelis. Ievos Simonaitytės ženklai jos vardo bibliotekoje /194

Vitalija Kazilionytė. Jūratė Genytė. Likęs su mumis /200

Genė Juodytė. Atvira ir jautri siela /211

Daiva Vilkickienė. „Kultūra, praradusi savo šaknis, pasidaro nebegyva...“ /213

Dalia Greičiūtė. Rašytojas Viktoras Miliūnas ir Nida /219

Vijoleta Kuprevičienė. Jono Avyžiaus knygų namai /224

Giedrė Bulgakovienė, Daiva Ivoškienė. Gyvenimo stebėtojo užrašai pagal Jurgį Kunčiną /228

Almantas Šlivinskas, Vida Ragauskienė. Lituanistikos atminties ir sklaidos vieta /232

Jonas Brigys. Žingsnis po žingsnio /242

Edmundas Untulis. Rašytojo knygų herojai – šalia mūsų /250

Rima Karalienė. Laiko tolumos /255

Kamilė Kalibataitė. Atgimė Martyno Mažvydo „Katekizmas“ / 260

Dr. Jurgis Pakerys. Facite simile! Mažvydo „Katekizmo“ faksimilę palydint / 263

*Antanas Staškevičius. Petro Rusecko „Knygnešys“ ir jo tęsiniai,
arba Metų diskusija / 266*

Gediminas Zemlickas. Knygos marių švyturys / 270

Ričardas Vainora. Nepriklausomos Lietuvos atvirukai / 279

Henrikas Kebeikis. Pirmieji pasaulyje pašto ženklai / 285

Alvydas Surblys. Spaudos bendrovės ir leidinių iliustravimas 1918–1940 metais / 293

Valerijono Jucio ir Vladimiro Beresniovo ekslibrisai / 300

Andrius Dručkus. Laisvės kovų istorijos muziejus Obeliuose / 304

V. Manukianas. 20 metų – 20 almanacho „Nevskij bibliofil“ leidinių / 311

VII. ŽMOGUS IR LAIKAS

Sigitas Šamborskis. Martyno Mažvydo šviesa Mažojoje Lietuvoje / 318

Gediminas Zemlickas. Nuostabi Zėnavykų krašto sakmė / 322

Paulius Martinaitis. Knyga mokykloje / 327

Prof. dr. Vygandas Čaplikas. Kas būtina pereinant į žinių visuomenę / 330

Justinas Sajauskas. Visada šalia / 336

VIII. DRAUGIJOS DARBAI IR DIENOS

XXVII knygos mėgėjai / 346

Draugijos veiklos kronika / 347

IN MEMORIAM

ISBN 978-9986-667-44-5

9 789986 667445